

3. DERS

Nasıl

Siyer

Öğrenmeliyiz?

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ بِإِذْنِهِ وَسِرَاجًا مُنِيرًا﴾

“Ey Peygamber! Biz seni hakikaten bir şahit, bir müjdeleyici, bir uyarıcı, Allah’ın izniyle davet eden bir davetçi ve nûr saçan bir kandil olarak gönderdik.”

(Ahzâb Sûresi, 33/45-46)

HİRA

- “Vusulsüzlüğümüz usûlsüzlüğümüzdendir” Neden?
- *Siyer Felsefesi, Siyer Fıkhı (Fıkhü’s-Sîre), Siyer Hikemi veya Siyer İlkeleri* ifadelerinden neler anlaşılmalıdır?
- Kur’an’ın anlattığı Hz. Peygamber’i ne kadar tanıyoruz?
- Kur’an’a göre Peygamberimizin şahsiyetinin anahtar kavramları üzerinde neler söylenebilir?
- Kur’an, Hz. Peygamber’i nasıl yetiştirmiştir?

Neden Siyer Öğrenmeliyiz? sorusu için **amaç** ve **mahiyeti** ile *Nasıl Siyer Öğrenmeliyiz?* sorusu ise için **usûl** ve **üslubu** ile alakalıdır. Mesele **usûl** oldu mu iş daha da önem kazanıyor; çünkü **vusulsüzlüğümüz usûlsüzlüğümüzdendir**. Bugün bizim önümüzde duran İslam’ın o muazzam ilim mirasından hakkı ile istifade edemememizin temelinde yatan en önemli sebep, tüm ilmî disiplinlerde bu çağın insanın aklını ikna, kalbini ise tatmin edecek ve eldeki mevcut birikimden hakkıyla istifade etmenin yollarını gösterecek usûl kitaplarından mahrum olmamızdır. Elbette bu konuda çok ciddi çalışmalar olduğu muhakkaktır;¹ ama yeterli olmadığı da işin şöyle ya da böyle içerisinde olanların malumudur. Usûl kitaplarımızdaki bu mahrumiyet, Efendimiz’in (sas) bereketli hayatını bizlere anlatan Siyer ilmi söz konusu olduğunda daha da kendini belli etmektedir. Ne yazık ki, şu an elimizde Siyer’in usûlüne dair

¹Tefsir, Hadis ve Kelam dallarında, usûl kitapları çokça hem Arapça, hem Türkçe olarak mevcuttur. Tarih ilminde de kısmî olarak var olduğunu söyleyebiliriz.

yazılmış özgün eserler yok denecek kadar azdır.² Bunun en temel sebebi Siyer'in, İslam tarihi boyunca bağımsız bir ilmi disiplin olarak değerlendirilmeyip; kısmen hadisin, kısmen ise tarihin içerisinde yer almasından dolayıdır. Ama bugün gelinen noktada Siyer ile aramıza giren mesafeler, ortaya çıkan iç ve dış etkenler bu büyük müktesebattan ³ istifademizi oldukça azaltmış durumdadır. Öyleyse yapılması gereken, tez elden ister buna *Siyer Usûlü* diyelim, ister buna *Siyer Felsefesi* diyelim, ister buna *Siyer Fıkhu/Fıkhu's-Sîre* diyelim, ister buna *Siyer Hikemi* veya *Siyer İlkeleri* diyelim fark etmez; yeniden bir usûl oluşturmamız şarttır.

Bu konuda ortaya konacak çabalara bir ön ayak olması temennisi ile oluşturduğumuz on bir temel ilkeyi sizlerle paylaşacağız. Her biri için sayfalarca açıklama yapmamız gereken bu ilkelerin detaylı açıklamalarını başka bir çalışmaya havale ederek, özet bir halde Nasıl Siyer Öğrenmeliyiz? sorusuna cevap vermeye çalışacağız.

On bir temel ilke şunlardan oluşmaktadır:

1. SİYER'İ KUR'AN'IN HAKEMLİĞİNDE VE KUR'AN'IN REHBERLİĞİNDE ÖĞRENMEK ZORUNDAYIZ.
2. SİYER ÜZERİNDEN KUR'AN'I, KUR'AN ÜZERİNDEN DE SİYERİ OKUMALIYIZ.
3. SİYER-İ NEBİ'Yİ, SİYERÜ'L-ENBİYA'DAN AYIRMADAN ÖĞRENMEK ZORUNDAYIZ.
4. SİYER'İ SADECE BİR *TARİH* OLARAK DEĞİL, BUGÜNÜ VE YARINI ANLATAN ÖNEMLİ BİR KAYNAK OLARAK OKUMALIYIZ.
5. PARÇACI OKUYUŞTAN BÜTÜNCÜL OKUYUŞA GEÇEREK, BÜTÜNÜ PARÇAYA KURBAN ETMEMEK ZORUNDAYIZ.
6. SİYER'İ SADECE SATIRLARDAN DEĞİL, OLAYLARIN İÇERİSİNE DÂHİL OLARAK OKUMALIYIZ.
7. SİYER'İ KESİNLİKLE SEBEP-SONUÇ İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA OKUMALI; SEBEBİ SONUCA, SONUCU SEBEBE KURBAN ETMEMELİYİZ.
8. SİYER'İN CEREYAN ETTİĞİ ZAMANI, MEKÂNI, KÜLTÜRÜ, SOSYAL YAPIYI VE O GÜNÜN ŞARTLARININ OLUŞTURDUĞU SOS-PSİKOLOJİK ALT YAPI DİKKATE ALARAK OKUMALI, BUGÜNDEN HAREKET EDEREK O GÜNÜ DEĞİL, O GÜNE GİDEREK O GÜNÜ OKUMALIYIZ.
9. SİYER'İ SADECE EFENDİMİZ'İN YAŞADIĞI HAYATI VE ORTAMI ANLAMA ADINA BİR BİLGİ DERLEMESİ ŞEKLİNDE OKUMAMALI, HER GÜN YENİDEN VE BİR KEZ DAHA KEŞFETMEK İÇİN OKUMALIYIZ.
10. SİYER'İN SAHİBİ OLAN EFENDİMİZ'İN BU BEREKETLİ MİRASINI İNSANÜSTÜLÜĞÜ ESASINA DAYANARAK DEĞİL, MODEL İNSAN İLKESİNİ ÖNE ÇIKARARAK OKUMALIYIZ.

²İmaduddin Halil, *İslam'ın Tarih Yorumu, İslam Tarihi -Bir Yöntem Araştırması-, Öz, Şaban, İslam Tarihi Metodolojisi, Siyer'e Giriş.*

³Siyer Kaynakları dediğimiz alan oldukça zengin bir alandır. İlk dönemden itibaren yazılmaya başlanan eser sayısı, binlerle ifade edilmektedir. Arapça kaynak eserler böyle olduğu gibi, Türkçe eserler konusunda da gerek telif, gerekse tercüme eseler gün geçtikçe artmaktadır. Bu konuda Siyer Kaynakları üsta başlığı altında yazdığımız makalelerden istifade edilebilir. <http://www.siyerarastirmalari.org>; ayrıca, aynı başlık altında yapılan görüntülü dersten de faydalanılabilir: http://www.siyertv.com/994_003-siyer-kaynaklari.htm

11. SİYER’İ TEK BAŞINA EFENDİMİZ’İN HAYATINDAN ZİYADE, O NÜBÜVVET
MEDRESESİNİN YETİŞTİRDİĞİ TALEBELER OLAN SAHABÎ EFENDİLERİMİZLE
İRTİBATLANDIRARAK OKUMALIYIZ.

Bu ilkelerin birincisi ile başlayalım.

KUR’AN’DA HZ. PEYGAMBER (SAS)

SİYERİ KUR’AN’IN HAKEMLİĞİNDE VE KUR’AN’IN REHBERLİĞİNDE ÖĞRENMEK ZORUNDAYIZ.

Bu alanda en temel ilkemiz bu olmalıdır. Eğer Siyer, Kur’an’ın hakemliğinde ve onun mutlak manada rehberliğinde okunmaz ve öğrenilmezse her an yanlış yerlere kapılar açılabilir ,ifrad ve tefride düşülebilir, gereksiz yere zihinler farklı noktalara kayabilir. Bu tarz yanlışlara düşmemek için en başta Siyerin aslî ve temel kaynağı olan Kur’an’ı Kerim üzerinden Efendimiz (sas) tanınmalıdır. O’nu âlemlere rahmet olarak gönderen Rabbimiz, elbette O’nu en iyi tanıyan otorite olarak, ihtiyaç duyulan tüm alanlarda, en doğru, en sade ve en kâmil şekilde peygamberini Kur’an’ında bize anlatmıştır.

Kur’an’ın bu manada anlattıklarını biz şöyle tasnif edebiliriz:

A- PEYGAMBERİMİZİN ALLAH (CC) KATINDAKİ DEĞER VE KIYMETİ

Allah ile birlikte Resulûllah’a itaatin istenmesi,⁴ O’nun herkesten ama herkesten daha çok sevilmesinin istenmesi,⁵ varlık âlemine ilahî bir lütuf olarak gönderilmesi,⁶ Allah’ın ona inanıp kendisine yardım etmeleri için diğer peygamberlerden misâk almış olması,⁷ Allah’ın ve meleklerin kendisine salât eyledikleri ve müminlerinde O’nun her adını anışlarında salât ve selam getirmelerini istenmesi,⁸ hayatının üzerine yemin edilmiş olması, (**le amruke**/hayatının hakkı için)⁹ *Makâm-ı Mahmûd’un*/Övgüye layık bir makamın sahibi olması,¹⁰ okuma, yazma bilmemesine rağmen vahye muhatap olması,¹¹ kesintisiz bir mükâfata nail olması,¹² şanınin yüceltilmesi¹³ ve daha neler, neler...

B- PEYGAMBERİMİZİN ŞAHSİYETİNİN ANAHTAR KAVRAMLARI

⁴Âl-i İmrân Sûresi, 3/32; Nisa Sûresi, 4/136

⁵Ahzab Sûresi, 33/6

⁶Âl-i İmrân Sûresi, 3/164

⁷Âl-i İmrân Sûresi, 3/81

⁸Ahzab Sûresi, 33/56

⁹Hicr Sûresi, 15/72

¹⁰İsra Sûresi, 17/79

¹¹Ankebût Sûresi, 29/48

¹²Kalem Sûresi, 68/3

¹³İnşirah Sûresi, 94/4

*Abd/Kul*¹⁴ ve *Beşer/Ölümlü* olması¹⁵, *Üsve-i Hasene/En güzel* [mutlak manada] örnek olması¹⁶, *Rahmeten li'l-âlemin/Âlemlere rahmet* olması¹⁷, *Huluki'n-Azim/Muhteşem* ve muazzam bir ahlak üzere olması,¹⁸ *Hateme'n-Nebiyîn/Peygamberlik silsilesinin sonuncusu*, son mührü olması,¹⁹ hem *Nebî*,²⁰ hem *Resul* olması,²¹ *Kerim/Cömert* ve şerefli bir elçi olması,²² *Şahid/ Hayata ve ahirete şahitlik edecek* olması,²³ *Mübeşşir/Müjdeleyen* olması,²⁴ *Nezîr/ Uyarıcı, korkutan* olması,²⁵ *Sirace'n-Münir/ aydınlatan bir kandil* olması,²⁶ *Raûf/ Şefkatli* ve *Rahim/Merhametli* olması²⁷ ve daha niceleri...

C- PEYGAMBERİMİZİN GÖREVLERİ, YETKİLERİ, SORUMLULUKLARI VE BUNLARIN SINIRLARI

Verilen vahye *ittiba/uyması* ve onu alması,²⁸ aldığı o vahyi açık ve net olarak muhataplarına *tebliğ* etmesi,²⁹ insanları Rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğüt ile *davet* etmesi,³⁰ insanlara, inen vahyi *tebyin* etmesi/açıklaması,³¹ onu *ta'lim* etmesi/hem fikri ve hem de fiili olarak öğretmesi,³² dile getirdiği mesajlarla insanları *tezkiye* etmesi/arındırması, temizlemesi³³ O'nun görevlerindedir.

Peygamberimize verilen bu görev ve yetkilerle beraber bazı sınırlarda çizilmiştir. Bunlardan bazıları ise şunlardır :Allah'ın bildirmesi dışında gaybı bilemeyeceği ve mucize gösteremeyeceği,³⁴ asla hevasından konuşamayacağı ve ne söylüyorsa söylediklerinin vahiy olduğu,³⁵ inkârcılara azabı istediği zaman gönderemeyeceği,³⁶ istediğine hidayeti ulaştıramayacağı,³⁷ yapılan işe karşı hiçbir ücret istemeyeceği,³⁸ kıyametin ne zaman kopacağını bilgisini bilmediğini,³⁹ Allah dilemedikçe kendisine fayda ve zarar

¹⁴ İsra Sûresi, 17/1

¹⁵ Kehf Sûresi, 17/ 110; Enbiya Sûresi, 21/34

¹⁶ Ahzab Sûresi, 33/21

¹⁷ Enbiya Sûresi, 21/107

¹⁸ Kalem Sûresi, 68/4

¹⁹ Ahzab Sûresi, 33/40

²⁰ Ahzab Sûresi, 33/45; Tahrîm Sûresi, 66/1

²¹ Maide Sûresi, 5/67

²² Hakka Sûresi, 69/40

²³ Nisa Sûresi, 4/ 41; Ahzab Sûresi, 33/45

²⁴ Furkan Sûresi, 25/56; Ahzab Sûresi, 33/45

²⁵ Furkan Sûresi, 25/56; Ahzab Sûresi, 33/45

²⁶ Ahzab Sûresi, 33/46

²⁷ Tevbe Sûresi, 9/128

²⁸ Kıyamet Sûresi, 75/18

²⁹ Nûr Sûresi, 24/54; Şûra Sûresi, 42/48;

³⁰ Nahl Sûresi, 16/125

³¹ Nahl Sûresi, 16/44, 64

³² Bakara Sûresi, 2/151

³³ Âl-i İmrân Sûresi, 3/164; Cuma Sûresi, 62/2

³⁴ En'am Sûresi, 6/109, 110; Yunus Sûresi, 10/20

³⁵ Necm Sûresi, 53/3, 4

³⁶ En'am Sûresi, 6/58

³⁷ Kasas Sûresi, 28/56

³⁸ Mü'minûn Sûresi, 23/72

³⁹ Nâziât Sûresi, 79/42, 43

veremeyeceği, ⁴⁰Allah'ın helal kıldığı bir şeyi kendisine haram kılamayacağını, ⁴¹ münafıkların cenaze namazını kılmaması gerektiğini ve onların kabirlerinin başında istiğfar etmek için durmamasını, ⁴² O'na en büyük mucize olarak Kur'an'ın verilmesi ⁴³ ve daha neler, neler...

D- VAHYİN İLK MUHATABI OLMASI SEBEBİ İLE KUR'AN'IN ONU NASIL YETİŞTİRDİĞİ VE BUNUN YÖNTEMİ

Varlığı Allah adına ve Allah namına okuması (İkra'), ⁴⁴ anlayarak okuması (*rattil*), ⁴⁵ tilavet etmesi (*utlu*), ⁴⁶ kıyama kalkması (*kum*), ⁴⁷ secde etmesi (*vescudu*), ⁴⁸ rükû etmesi (*verkeu*), ⁴⁹ Allah'ı yüceltmesi (*sebbih*), ⁵⁰ Rabbinin adını yüceltmesi (*fekebbir*), ⁵¹ her türlü maddi ve manevi kirlere temizlenmesi (*tathir*), ⁵² her daim istikamet üzere olması (*festakim*), ⁵³ geçmiş peygamberlerin yoluna uyması (*iktedi*), ⁵⁴ her türlü zorluğa karşı sabretmesi (ısır), ⁵⁵ geceleri Rabbine yönelmesi (*fetehecced*), ⁵⁶ sadece Allah'ı vekil olarak edinmesi (*fettahizhu vekila*), ⁵⁷ ve buna benzer pek çok ayet...

E- BİR BEŞER OLARAK EFENDİMİZ'İN (SAS) KUR'AN GÖLGESİNDE YETİŞİRKEN BUNA NASIL KARŞILIK VERDİĞİNİ

Ulaştırdığı vahye karşı kâfirlerin tutumlarına karşı çok üzülmeye, ⁵⁸ ciddi sıkıntılara düşmesi, ⁵⁹ iman etmiyorlar diye kendini mahvetmesi, ⁶⁰ vahyi çarçabuk almak için çaba harcaması, ⁶¹ vahyin kesintiye uğramasına üzülmeye ⁶² ve daha niceleri...

F- PEYGAMBERİMİZİN KUR'AN'DAN ÖĞRENDİĞİ İLKELER ÇERÇEVESİNDE ŞAHÂBE NESLİNİ NASIL YETİŞTİRDİĞİNİ VE BU SÜREÇTE KARŞILAŞTIĞI OLUMLU-OLUMSUZ TEPKİLERİ

⁴⁰ A'raf Sûresi, 7/188

⁴¹ Tahrim Sûresi, 66/1

⁴² Tevbe Sûresi, 9/84

⁴³ Ra'd Sûresi, 13/27, 28; Ankebût Sûresi, 29/51

⁴⁴ Alak Sûresi, 96/1, 3

⁴⁵ Müzzemmil Sûresi, 73/4

⁴⁶ Ankebût Sûresi, 29/45

⁴⁷ Müzzemmil Sûresi, 73/2; Müddessir Sûresi, 74/2

⁴⁸ Hac Sûresi, 22/77

⁴⁹ Bakara Sûresi, 2/43

⁵⁰ A'lâ Sûresi, 87/1

⁵¹ Müddessir Sûresi, 74/3

⁵² Müddessir Sûresi, 74/4

⁵³ Hud Sûresi, 11/ 112

⁵⁴ En'am Sûresi, 6/90

⁵⁵ Müzzemmil Sûresi, 73/10; Müddessir Sûresi, 74/7

⁵⁶ İsra Sûresi, 17/79

⁵⁷ Müzzemmil Sûresi, 73/9

⁵⁸ Fatır Sûresi, 35/8; Yasin Sûresi, 36/76

⁵⁹ Taha Sûresi, 20/2

⁶⁰ Şuâra Sûresi, 26/3

⁶¹ Kıyamet Sûresi, 75/16

⁶² Duhâ Sûresi, 93/3

Onlara kitabı, hikmeti ve bilmediklerini öğretmesi, ⁶³ maruf olanları emretmesi, ⁶⁴ ne yaparlarsa yapsınlar bağışlaması ve neticesi ne olursa olsun onlarla istişare etmesi, ⁶⁵ onları yüreklendirmesi, cesaretlendirmesi,⁶⁶ Sahâbe'nin, Hz. Peygamber ile nasıl iletişim kurmaları gerektiği ⁶⁷ ve benzeri onlarca ayet...

Görüldüğü gibi Kur'an'ı Kerim, Hz. Peygamber (sas) hakkında bilinmesi gereken tüm bilgileri çok detaylı bir şekilde gözler önüne sermektedir. İlahî Kelam'ın verdiği bu bilgiler ışığında eldeki mevcut tüm rivayetler değerlendirilmeli, bir yönüyle Kur'an ile sağlaması yapılmalıdır. Ancak Kur'an'ın hakemliğinde ve rehberliğinde böyle bir Siyer okuması, daha istifadeli olacak ve hatalara düşmeden bu yolda yürümenin imkanları oluşacaktır.

DÂRÛ'L-ERKÂM

- Allah'ın (cc) Peygamberimize inanıp kendisine yardım etmeleri için diğer peygamberlerden misâk almış olması (*Âl-i İmrân Sûresi, 3/81*) nasıl anlaşılmalıdır?
- Peygamberimize verilen Makâm-ı Mahmûd/Övgüye layık bir makam (*İsrâ Sûresi, 17/19*) nedir? Nasıl anlaşılmalıdır?
- Rabbimizin Kur'an'da, Efendimiz'in hayatının üzerine yemin etmiş olması, "le amruke/hayatının hakkı için" (*Hicr Sûresi, 15/72*) nasıl anlaşılmalıdır?
- Peygamberimizin, ulaştırdığı vahye karşı kâfirlerin tutumlarına karşı çok üzülmesini (*Fatır Sûresi, 35/8; Yasin Sûresi, 36/76*) nasıl anlamalıyız?
- Peygamberimiz-Sahâbe ilişkisinde çok temel bir ayet olan Âl-i İmrân Sûresi'nin 159. ayeti ^[1] nasıl anlaşılmalı? Bu çağın insanları olarak bu ayet ekseninde nasıl bir iletişim dili kurmalıyız?

SUFFA

- SİYER'İ KUR'AN'IN HAKEMLİĞİNDE VE KUR'AN'IN REHBERLİĞİNDE ÖĞREN Kİ, HAKİKATİ ELDE EDİP, MESELENİN TEMELİNİ SAĞLAM ATABİLESİN.
- PEYGAMBERİMİZİN ALLAH (CC) KATINDAKİ DEĞER VE KIYMETİNİ DOĞRU BİR ŞEKİLDE ANLA Kİ, KIYMETE KANAAT EDİP, YANLIŞ YERLERE KAPI AÇMAYASIN.

⁶³ Bakara Sûresi, 2/151

⁶⁴ Araf Sûresi, 7/199

⁶⁵ Âl-i İmrân Sûresi, 3/159

⁶⁶ En'am Sûresi, 8/65

⁶⁷ Hucurât Sûresi, 49/1-5

- PEYGAMBERİMİZİN ŞAHSİYETİNİN ANAHTAR KAVRAMLARINI, GÖREVLERİNİ, YETKİLERİNİ, SORUMLULUKLARINI VE BUNLARIN SINIRLARINI İYİCE ÖĞREN Kİ, GERÇEK MANADA O'NU TANIYABİLESİN.
- PEYGAMBERİMİZİN KUR'AN'IN REHBERLİĞİNDE NASIL İNŞA EDİLDİĞİNİ VE O'NUN BU YETİŞTİRMEYE NASIL KARŞILIK VERDİĞİNİ DERİNLEMESİNE KAVRA Kİ, SEN DE KUR'AN'IN ÖNÜNDE DOĞRU DURABİLESİN.
- PEYGAMBERİMİZİN KUR'AN'DAN ÖĞRENDİĞİ İLKELER ÇERÇEVESİNDE SAHÂBE NESLİNİ NASIL YETİŞTİRDİĞİNİ, HER YÖNÜ İLE TA'LİM ET Kİ, ÇAĞIN SAHABÎLERİNİ YETİŞTİREBİLESİN.